

Éveken keresztül, akár egy életen át lehet rakni a téglát, sorban, egymás után, követ hordani, gépeket szét- és összeszerelni, bányában tolni a csillét, túl lehet élni a szilikózist, még az unalmat is. Abba viszont azonnal belehalunk, ha életünk képéről lemaradunk. Ha nem látszunk rajta. Ha eltakarja arcunk a keret. Persze, minden valóban lényeges a tökéletes kompozíción kívül történik. A kép szélein túl van az élet. Mégis, emlékeink és a jelen időbe a múltból visszamasolható képeink nélkül védtelek vagyunk. Ha már nem tudjuk, hogyan láttuk egykor a világot, és nincsen rá kézbe vehető vagy legalább gondolatainkban előhívható képe annak, amit megéltünk, hogy egyáltalán, láttuk valaha valahogyan, vak szobában találjuk magunk. A világtalanoknál is nagyobb sötétségben kell túlélni a legnagyobb hiányt, önmagunk elvesztését.

Albertnek furcsa gondolatok jártak a fejében a temetésen.

Jacques-ot, a színészt búcsúztatták a szemerkélő esőben. Pár Jacques-nál is vénebb kolléga és barát, szűk családja és egy-két régi ismerős. Alzheimer kórban szenvedett, s egy hete, egyik derültebb pillanatában a borotvájával felvágta az ereit. Először a Központi Színház igazgatója beszélt, aztán a fia.

Albert, mert szerette Jacques-ot, teljesítette felesége kérését, és végig fotózta a temetést.

A koporsó mellé lépett, hogy szemből fotózza le az egybegyűlteket, amikor egy hangszóróból színházi utasító hangját lehetett hallani.

A nagymonológ következik, jó Hamletet kérem, Hamlet, nagymonológ, recsegett vissza a hangfelvételen a múltból a színházi ügyelő hangja. Jacques, te jössz, Jacques, sürgető, sürgetővel kérem Hamletet, Jacques, te jössz...

Aztán Jacques hangja volt hallható, ahogy belekezd a lenni vagy nem lenni-be. Erre keverték rá a Mozart Requiem Dies Irae tételét.

Megrendülten álltak a sír körül, egyedül Albert érezte úgy, hogy nem bírja visszatartani a röhögést. Alig tudta türtőztetni magát. Végül úrrá lett a rohamszerűen feltörő ingeren, s minden indulata egyetlen halvány mosollyá szelídült.

Lefotózta a gödröt, a gyászolókat, a sírásók arcát, és a koporsót, ahogy Mozart zenéjére a mélybe ereszkedik.

Hányingere lett, és legszívesebben eldobta volna a kameráját, és Jacques helyett is megalázottnak érezte magát, amiért ilyen végtelenül olcsó, szánalmas módon búcsúztatták el az öreget.

A torra már nem maradt.

Sorban elbúcsúzott a sír mellé sorfal szerűen felvonuló rokonoktól és ismerősöktől, aztán a nedves fűvön keresztül elindult a sóderrel felszórt ösvény felé.

* Részlet a Zselatinos ezüst című regényből

Az undoron kívül nem érzett semmit. A halállal szemben sosem voltak félelmei. Elvégre csak egy kép az is. Az élet? Az más.

Az életet egészében olyannak látta, s különösen így gondolta az elmúlt pár hét rádöbbenései után, mint egy hosszú, nyomorult és fárasztó tárgyalássorozat, aprólékos előkészítést a tulajdonképpeni fotózás előtt. Mindaz, ami lezajlik az exponáló gomb lenyomásától a tükörreflexes zárszerkezet kattanáig, már majdhogynem lényegtelen. Minden mást elterveztek előre, minden készen áll az utolsó lövésre. A megfelelő helyszín, a legalkalmasabb modell, az előre eltervezett ruha és smink, a hátterek, fényirányok és fényerők, mindenki pontosan ismer mindent, egy héttel az aktus előtt.

Amit viszont senki nem tud, hogy a kép hogy sikerül.

Az csakis Isten dolga lehet, gondolta, miután Olgától elváltak, s aznap éjszaka egészen hazáig ezen a felismerésen gondolkodott. Életében először mondta ki magának, hogy minden szándéka, tudása és figyelme ellenére is van, ami irányíthatatlanul van a sorsában jelen, s ez némi aggodalommal töltötte el, s most, hogy tempósan gyalogolt a kripták között, elviselhetetlen súllyal nehezedett rá.

Az Isten sosem jelent meg neki, sem az égen, sem a fotográfiáin: mások életének képein. Igen, gondolta, a lencsék és a negatív között a fény egészen önálló életet él. És csakis ez az önállóság, amiben megnyilatkozhat Isten. És Albert nem tudta, mi történik vele a fényképezőgépen belül. Sosem számolt vele.

Kiért a fák közül, és egy pillanatra megállt, hogy kinyissa ernyőjét. A fekete, impregnált vásznon halkán dobolt az eső.

Arra gondolt, hogy talán ezért nincsen már ereje fényképezőgépet venni a kezébe. Hiszen a képei egyszerű hamisítványok, és nem műrecek. Mert nem vette észre, hogy Isten nem a remekműben, nem az ábrázolás nagyszerűségében mutatkozik meg, pusztán a lehetőségben, hogy a mű lehet akár csodálatos is. Önállóan, tőle akár teljesen függetlenül.

Összegombolta a zakóját, és továbbindult.

A halál, gondolta, valóban nem más, mint egyszerű kép, egy tökéletes kompozíció, melyre hirtelen ráeszmélünk. Műalkotás. Amely műalkotás pár másodpercre előbukkanva a sötétségre kárhoztatott lélekből, valódi tudatára ébreszthetett egy öreg színészt, hogy leszámoljon mindazzal, amit egész élete során tudatnak nevezett. Elég egyetlen bevillanó emlék, ki tudja Jacques mire gondolhatott, gondolta, hogy megértsük, mindaz, ami most valóban történik velünk, kívül van a címlapok, a hírek, a dicsérő kritikák, a rajongástól és tisztelettől átitatott méltatások, a megható háborús riportok egész oldalas illusztrációin, azokon a pompás és kifejező tizenöt-ször húsz centiméteres fényképeken.

Hogy belássuk, nem vagyunk rajta a valóságon.

A sóderez út véget ért, és természetkövel kirakott járda vezetett tovább a sírok között. Hamarosan elérte a temető bejáratát. Útközben elállt az eső. Amikor kilépett a kanyargós hegyi útra, már sütött a nap. Összecuska ernyőjét, és feltette a napszemüvegét. Aztán elindult a szemközti kocsmá felé, hogy igyon valamit.

Polgár Csaba

A kocsmá két sírköves bódéja között foglalt helyet, s valószínűleg korábban maga is egy sírkőfaragónak szolgált műhelyül. A kocsmapult is egy márványlap, valószínűleg egy elrontott sírkő volt, a szélei csorbák, és hátborzongató módon egy évszám is olvasható volt a tetején: 1984. A kocsmáros nagybajszú, tagbaszakadt férfi volt, matróztrikóban és fekete zakóban.

Jobbára sírásók járhatnak ide, gondolta Albert, amikor benyitott. Lerázta ernyőjét, és a falnak támasztotta. Hat asztalt látott és két falra szerelt támaszkodót, melyek fölé tükröket szereltek. Az egész helyet padlótól plafonig lambéria borította, s valószínűleg nemrég lakkozhatták újra, mert a helyiséget átható vegyszerszag járta át. Két asztalnál gumicsizmás, munkásoverallos férfiak kártyáztak, négy hozzájuk hasonló öltözékű, de fiatalabb férfi a támaszkodóknál ivott. A márványlapra támaszkodva pedig három szabadidő ruhás, vattadzsekis idegen álldogált. Albert a pulthoz sietett, és kiszáradt szájjal hadarva egy pálinkát rendelt meg egy korsó sört.

A kocsmáros hosszan nézte, megigazította a zakóját, majd részvétteljes hangon azt mondta: - Csak üvegeset tudok.

Meg sem várta Albert választát, kitöltötte a pálinkát, aztán a mögötte álló hűtőből kivett egy palack sört, és mindkettőt Albert elé rakta. Hidegben nem jó menni, mondta. Hat lesz összesen, tette hozzá. Ha mást nem kér.

Albert megköszönte, és leszámolta a pénzt.

Én azt mondom mindenkinek, mondta a kocsmáros, várják ki a nyarat, ha már halni akarnak. A kártyázók felröhögtek, és az egyikük hevesen bólogatott. Télen robantani kéne a gödröt, mondta, most meg csak csúszik a kurva agyagtól.

A kocsmáros erre Albertre kacsintott, és azt mondta: – Megbocsásson, ha éppen most... Ilyenek ezek az állatok. Egyébként együtt érzek. Tulajdonképpen csak azért vagyok.

Albert azt mondta, nem bánja, igazán távoli ismerőse volt az illető, akit temettek. Nem azért jöttem ide, tette hozzá, hogy részvétet várjak.

Erre mindenki bólogatott, és ketten, hárman is Albert felé emelték a poharukat. Albert leült az egyik sarokasztalhoz, és a koszos műselyem függöny át nézte a temető bejárata előtti teret, melyet lassan egészen fényesen beolajozott a koradélutáni nap-sütés. Kedves emberek, gondolta.

A tér oldalában villamosmegálló látszott, üvegburája alatt pár feketébe öltözött alak várakozott. Amikor a szerelvény befutott, az ajtóhoz sorakoztak, s illedelmesen utat engedtek a csapatnyi érkező feketeruhásnak. Aztán felszálltak, és helyet foglaltak szépen a kocsik ablakainál. A leszállók meg elindultak a bejárat felé.

Albert lehajtotta a pálinkát, és végignézett a sírásókon. Igazán kedves emberek, gondolta ismét. Tudják értékelni a békét. Nem sietnek. Talán a munkájuk miatt, de megtanulták, hogy mennyi az elég, gondolta. Aztán az jutott eszébe, hogy tanuló korában lefényképezte volna őket. Ahogy sáros csizmában ülnek a műanyag abrosszal borított asztal előtt, és a nylonfüggöny csipkéje árnyékot barázdál a homlokukra. Vagy, ahogy körbeállják a sírt, és lefelé néznek, bele az optikába.

Olyan közel toporognak a halálhoz, gondolta, hogy bennük a részvét és a közöny egészen egyneművé töppedt.

Albert szólt, hogy kérne még egy pálinkát, és ahogy kiáltott, futólag az idegenekre nézett. Az egyikőjük elkapta a tekintetét, és bal keze mutatóujját a magasba emelve visszakiabált valamit a maga nyelvén. Erre meg az egyik támaszkodónál álló fiatal sírásó emelte fel a hangját.

Az idegenek elé ugrott, és mellizmait megfeszítve azt kiáltotta: – Ne kiabálj te az én kocsmámban!

Ne kiabálj itt nekem, üvöltötte az alig tizennyolc éves gyerek, és jobb öklével a mellkasára vert. A porrá száradt sár szikrázó felhőként lobbant fel a besütő napfényben.

Minden egy pillanat alatt történt. Az idegen, ő sem volt több húsznál Albert becsülése szerint, ellökte a sírásót, és pengét rántott. Két társa az oldalát védve felállt jobb és bal oldalon. Erre már az összes sírásó talpra ugrott, és körbevették a három idegent. A késes előreugrott, és a fiatal sírásó gyomrába döfött. Az összecsuklott, és elesett. A többiek közül hárman azt fogták le, aki a késsel hadonászott, és az ég felé emelte a fejét, a többiek a másik kettőre rontottak. Egyet-egyét kettő lefogott, ketten-ketten meg ütötték. Minden egy pillanat alatt történt.

Mire a por eloszolhatott volna, négy véres alak feküdt a felbetonozott aljzaton. A kocsmáros telefonon már hívta a mentőt és a rendőrséget is. Mire Albert felocsúdott már a pálinkája is ott előtte az asztalon. Túl fogják élni, mondta a kocsmáros.

Előredőlt, hogy kilásson az ablakon, és azt mondta: – Túl fogják élni. Nem is értem, mi esett beléjük. Itt laknak a szomszédban, mindennap lejárnak ide. Már azt is megtanulták, hogy „kávét, de nem hidegen”. Nem értem, mondta a kocsmáros, olyan kedves emberek.

Albert a gyomron szúrta a fiúra nézett. Az egyik öreg sírásó egy ócska párnát gyömszölyt a dereka alá, és a sebre szorította a pulóverét. De kurva meleg lett, mondta az öreg. A három idegent már összekötötték. A sírásók nem kímélték az arcukat. A késesnek a szeme sem látszott, csak a lila húsa. A napfény meredeken esett be az ablakon, vakító csíkot rajzolt a betonra, mely egészen a fiatal sírásó körüli sötét vértócsáig ért. Ennek a szikrázó fénysávnak derengésében álltak a többiek, mint komor kórus egy sír körül, és fejüket lehajtva várták, hogy történjen valami.

A sebesült mellett térdeplő öreg végigsimított a fiú fején, és azt mondta: – Sem életnek, sem halálnak nem parancsolunk.

Aztán kinézett a térre, hogy itt van-e már a mentő.

Az idegenek a fényes sáv Alberthez közelebb eső oldalán, megkötözött kézzel ültek a földön, zárt háromszög alakzatban. A sűrke betont bámulták.

Albert hosszan nézte a sebesült fiatal. Átlósan feküdt a kocsmában, a fénysugár meghosszabbításaként, fejjel Albert felé. A kocsmáros rágyújtott az egész társaság közepén, és értetlenkedve sóhajtozott.

Amikor a mentőorvos kinyitotta az ajtót, és nyomában a két ápolóval belépett a kocsmába, elmúlt az idill. A mentősök körbeállták a fiút, és a helyiségben jelenlévőkre ügyet sem vetve igyekeztek stabilizálni az állapotát. Mire hordágyra tették, kiértek a rendőrök is. Meg fog maradni a gyerek, mondta a mentőorvos a belépő őrmesternek, és a sebesülttel elindultak az esetkocsi felé. A temetőből egy nagyobb csoport sétált ki a tér felé, és szörnyülködve bámulták az összevérzett, hordágyon fekvő fiút. A kocsmáros előhozta a felmosót, de az őrmester még nem engedte takarítani. A rendőrök mindenkit kikérdeztek, Albertet is, aki semmire sem emlékezett. Az egyik rendőr lefényképezte a helyszínt, az idegeneket is, akik némán ültek a földön, és az anyanyelvükön sem voltak hajlandók bármit mondani. Amikor a rendőrök az egész procedúrával végeztek, kiterelték az idegeneket a téren parkoló járőr kocsira, a csuklójukról levágták a hevenyészve felkötött madzagot, és megbilincseltek őket. Beszállították őket az autóba, aztán lassú fordulással elkanyarodva megindultak lefelé a hegyről, a város felé.

Albert ivott egy korty sört.

Maguk fenemód bátrak, mondta a sírásóknak. Ha megengedik, egy italtra hadd hívjam meg mindnyájukat.

Mitől is félnénk, kérdezte az öreg, aki a pulóverét a gyerek sebére nyomta. Ezeknek, mondta, most nem a mi dolgunk kiásni a gödröt. Ezen páran felnevettek, és hátradőltek a szétszóródó napfényben.

A kocsmáros már feltakarította a vért. Lehajolt, és elővett egy üveg italt. Az apám főzte, mondta. Már csak négy üveg van. Aztán kitöltött tizennégy féldecit. Egyet a sebesültnek. Azt az öreg kapta, aki ápolta, amíg a mentő kiért.

Por szállingózott a levegőben, és miután Albert kiitta a kupicát, arra gondolt, hogy amíg a mentők meg nem érkeztek, olyan csodálatos képet látott maga előtt, amit mindenképpen le kellett volna fotóznia.